

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ*

Γεράσιμος Σολδάτος, Λέκτορας Οικονομικών, Πανεπιστημίου Μακεδονίας

1. Εισαγωγή

Η άποψη ότι η οικονομική αστάθεια οφείλεται στη μακροοικονομική πολιτική είναι γνωστή από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, έχει εμπειρική προέλευση και υποστηριζόταν αρχικά από τους Μονεταριστές (Zarnowitz 1985). Στα μέσα όμως της δεκαετίας του 1970, η εν λόγω άποψη συνδέθηκε με την έννοια του "πολιτικού οικονομικού κύκλου" (ΠΟΚ), έννοια μη Μονεταριστική που αναγνωρίζει την αλληλεπίδραση του οικονομικού και του πολιτικού στοιχείου σε μια κοινωνία. Πρωταγωνιστές σ' αυτή την εξέλιξη ήταν οι Frey και Lau (1968, 1971), Nordhaus (1975), Lindbeck (1976) και MacRae (1977). Η περαιτέρω θεωρητική και εμπειρική επεξεργασία πολιτικοοικονομικών υποδειγμάτων είναι αρκετά μεγάλη, όπως άλλωστε μαρτυρά η επισκόπηση της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας από τους Frey (1978), Paldam (1981), Alt και Chrystal (1983), Willett (1988), Nordhaus (1989), κ.ά. Σύμφωνα μ' αυτή τη βιβλιογραφία, οι οικονομικές διακυμάνσεις αποδίδονται στις μεταβολές της μακροοικονομικής πολιτικής που συνεπάγεται (α) η ανάληψη της εξουσίας από πολιτικά κόμματα διαφορετικής ιδεολογικής τοποθέτησης, με τους "συντηρητικούς" να ευνοούν τη σταθερότητα των τιμών και τους "φιλελεύθερους" να καταπολεμούν την ανεργία (Hibbs 1977, 1982, 1987 Beck 1982 Alesina και Sachs 1988) ή/και (β) η προσπάθεια του κυβερνώντος κόμματος να επανεκλεγεί καταπολεμώντας τον πληθωρισμό αμέσως μετά την εκλογική του νίκη και την ανεργία όσο πλησιάζουν οι επόμενες εκλογές (Nordhaus 1975 Tullock 1976 MacRae 1977 McCallum 1978). Η πρώτη περίπτωση είναι του "ιδεολογικού ΠΟΚ" και η δεύτερη του "οπορτουниστικού ΠΟΚ".

Οι δε προβλέψεις των πολιτικοοικονομικών υποδειγμάτων ακολουθούν (α) είτε τη γενικότερη τάση της προσέγγισης ισορροπίας στις κυκλικές διακυμάνσεις να παράγει κύκλους προσωρινού χαρακτήρα δια της υπόθεσης περί ορθολογικών προσδοκιών και αγορών τύπου Walras (McCallum 1978 Alesina 1987, 1988, 1989 Alesina και Sachs 1988 Alesina και Roubini 1990 Rogoff 1990 Rogoff και Silbert 1988), (β) είτε τη γενικότερη τάση της προσέγγισης ανισορροπίας στις διακυμάνσεις να παράγει κύκλους εκτεταμένης διάρκειας με την ενσωμάτωση Κείνσιανών στοιχείων στην ανάλυση (Nordhaus 1975 MacRae 1977 Hibbs 1977, 1982, 1987. Boh 1986 Ito και Park 1988 Keil 1988 Willett και Banaian 1988 Haynes και Stone 1989). Οσον αφορά τον ΠΟΚ, η προσέγγιση ισορροπίας συνεπάγεται ότι τα κόμματα είναι ιδεολογικά και δίδουν έμφαση στους μικροοικονομικούς στόχους του κράτους πρόνοιας, δηλαδή στην προώθηση του ανταγωνισμού, στην παραγωγή δημόσιων αγαθών, στην απάμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και στην προστασία του περιβάλλοντος, ενώ η προσέγγιση ανισορροπίας συνεπάγεται ότι τα κόμματα είναι οπορτουниστικά και δίδουν προτεραιότητα στους μακροοικονομικούς στόχους της οικονομικής σταθερότητας και της ανάπτυξης (Wagner 1977 Shughart and Tollison 1985). Επομένως,

* Η παρούσα εργασία βασίζεται στο Soldatos (1991)

σύμφωνα με τη βιβλιογραφία επί του ΠΟΚ, ο μικροοικονομικός ρόλος του κράτους φαίνεται να μη συμβιβάζεται με το μακροοικονομικό και η κυβέρνηση που δίδει έμφαση στον μακροοικονομικό ρόλο αποσταθεροποιεί την οικονομία. Δηλαδή, η εισαγωγή του πολιτικού στοιχείου στην οικονομία οδηγεί σε ασύμμετρη μεταχείριση αυτών των δύο ρόλων του κράτους πρόνοιας και ίσως σε αποσταθεροποίηση.

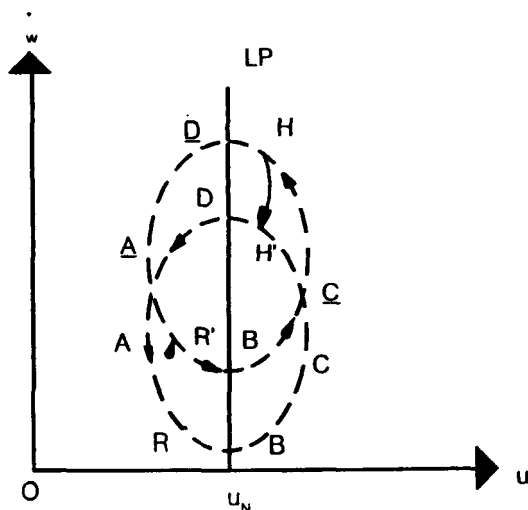
Όμως η ύπαρξη κυκλικών διακυμάνσεων αποτελεί *modus vivendi* και η ερμηνεία αυτού του γεγονότος από την προσέγγιση ισορροπίας προϋποθέτει ανάλυση στη βάση κάποιου μηχανισμού διάδοσης στην οικονομία, μιας διαταραχής που προκάλεσε τις διακυμάνσεις και που πρέπει σύμφωνα με την εν λόγω προσέγγιση να είναι τυχαία (Lucas 1975 Lucas και Sargent 1978 Blinder και Fischer 1981). Οι υπάρχουσες προσπάθειες για τέτοιες αναλύσεις έχουν αποδειχθεί ανεπιτυχείς (Poole 1976 Barro 1981 Gordon 1981 Blinder και Holtz-Eakin 1984), αλλά και αν ακόμα ήταν επιτυχείς το γενικό συμπέρασμα ότι η προτίμηση του μακροοικονομικού ρόλου από ομορτυνιστικά κόμματα αποσταθεροποιεί την οικονομία θα παρέμενε αμετάβλητο. Η παρούσα εργασία ερευνά μεταξύ άλλων αν τούτο οφείλεται στην παράκαμψη του γεγονότος ότι η μική οικονομία περιλαμβάνει κοινωνικοοικονομικές τάξεις με αντικρουόμενα συμφέροντα.

Μια ανάλυση του ΠΟΚ που ενσωματώνει το φαινόμενο της ταξικής πάλης θα ήταν ασφαλώς ρεαλιστικότερη των υφιστάμενων πολιτικοοικονομικών αναλύσεων λόγω της σχέσης "πολιτική-ταξικές συγκρούσεις" και δείχνεται σε ό,τι ακολουθεί ότι δύναται να συμβιβάσει την πραγματικότητα της διαρκούς αστάθειας είτε με τον μικροοικονομικό είτε με τον μακροοικονομικό ρόλο του κράτους πρόνοιας. Ετσι, ανακύπτει και ερευνάται το ερώτημα περί της αποσταθεροποιητικής επίδρασης του πολιτικού στοιχείου γενικά. Τούτο δε επιδιώκεται τόσο στα πλαίσια της προσέγγισης ισορροπίας όσο και στα πλαίσια της προσέγγισης ανισορροπίας αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι άλλο πράγμα η επιρροή των τάξεων στα πολιτικά κόμματα και άλλο η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Εφόσον δε η ανάλυση του ΠΟΚ περιλαμβάνει το φαινόμενο της ταξικής πάλης, η οικονομία υποτίθεται ότι ακολουθεί το πρότυπο της Μαρξιστικής κυκλικής μεγέθυνσης. Δηλαδή, η ανάλυση προϋποθέτει κάποια σύνθεση αφενός της Μαρξιστικής προσέγγισης στις κυκλικές διακυμάνσεις με την προσέγγιση ισορροπίας και αφετέρου της Μαρξιστικής προσέγγισης με την προσέγγιση ανισορροπίας.

2. Ανάλυση Ισορροπίας του ΠΟΚ και το Κράτος Πρόνοιας

Μια σύνθεση της Μαρξιστικής προσέγγισης με την προσέγγιση ισορροπίας επιχειρείται από τον Sodalatos (1991) μέσω της μετατροπής των κυκλικών διακυμάνσεων της οικονομίας κυνηγού-θηράματος του Goodwin (1967) σε "Θηλειά Phillips" (Phillips 1958). Η μετατροπή βασίζεται στο γεγονός ότι ο παράγων της ταξικής πάλης αποτελεί μηχανισμό διάδοσης διαταραχών συνεπή με την προσέγγιση ισορροπίας λόγω των ορθολογικών προσδοκιών που συνεπάγεται η "τριάδα της ταξικής πάλης" προσδοκίες-εμπιστοσύνη-ταξική ισχύς και λόγω του τυχαίου χαρακτήρα των διαταραχών που δύναται να επιφέρει μια απρόβλεπτη μεταβολή στην ταξική ισχύ. Η θηλειά Phillips που συνδέεται με τον ομοιόμορφο κύκλο του Goodwin παρουσιάζεται ως θηλειά ABCD στο Σχ.1, του οποίου ο οριζόντιος άξων μετρά την ανεργία, u , και ο κάθετος ο ρυθμό μεταβολής στον αναμενόμενο μάλλον παρά στον ισχύοντα μισθό, w , δηλαδή το ρυθμό μεταβολής στον ονομαστικό μισθό μείον τον αναμενόμενο ρυθμό μεταβολής των τιμών. Η μακροχρόνια καμπύλη Phillips, LP, είναι κάθετη στο "φυσικό ποσοστό

ανεργίας", u_N , διότι η διαχρονική πορεία της οικονομίας του Goodwin, δηλαδή η μακροχρόνια τάση της δε μεταβάλλεται. Τούτο δε μαρτυρά τη λογική συνέπεια του κύκλου Goodwin με την υπόθεση περί ορθολογικών προσδοκιών, υπόθεση ασφαλώς που δεν είναι στο πνεύμα της Μαρξιστικής ανάλυσης.

Σχ.1 Ο κύκλος Goodwin ως θηλειά Phillips και η μακροοικονομική πολιτική

Τα βέλη επί της θηλειάς ABCD του Σχ.1 δείχνουν την πορεία της σχέσης $\dot{w}$ - u κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου του Goodwin στα πλαίσια μιας αιτιώδους αλυσίδας κατά την οποία η ταξική πάλη προκαλεί όχι μόνο ανακατανομή του εισοδήματος, όπως ισχυρίζεται ο Goodwin, αλλά και μεταβολή στην επένδυση που στη συνέχεια μεταβάλλει ό,τι αποκαλεί ο Marx "σταθερό και μεταβλητό κεφάλαιο" επηρεάζοντας έτσι το ρυθμό μεγέθυνσης του προϊόντος. Τα σημεία D και B προκαλούνται από την ανακατανομή του εισοδήματος και όχι λόγω συνθηκών υπερβάλλουσας ζήτησης στην αγορά εργασίας. Επίσης, τα σημεία A και C οφείλονται στην επίδραση της μεταβλητής των προσδοκιών επί της υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας. Υπό την παρουσία δημόσιου τομέα και της σχέσης "ταξική πάλη-πολιτική" με την έννοια ότι οι κοινωνικοοικονομικές τάξεις επηρεάζουν πολιτικούς όλων των κομμάτων, η θηλειά ABCD αποτελεί μεταξύ άλλων και το αποτέλεσμα οικονομικής πολιτικής αφορώσης την ανακατανομή του εισοδήματος (σημεία D και B) και την υποβοήθηση της οικονομικής μεγέθυνσης (σημεία A και C). Η εκάστοτε κυβέρνηση, όμως, ενδεχομένως να ασκεί και αντικυκλική πολιτική ή μόνο τέτοια πολιτική χωρίς, θεωρητικά τουλάχιστον, να επηρεάζεται από την ταξική πάλη.

Εστω ότι η οικονομία ευρίσκεται στο σημείο R του τμήματος AB της θηλειάς ABCD του Σχ.1 και ότι μια φιλελεύθερη κυβέρνηση ή το κυβερνών ομορτοουνιστικό κόμμα λίγο πριν τις εκλογές υιοθετεί επεκτατική μακροοικονομική πολιτική. Η εν λόγω πολιτική είναι αρχικά επιτυχής αλλά η ακολουθούσα επιτάχυνση του πληθωρισμού οδηγεί σε αυξημένη αβεβαιότητα και οι επενδύσεις μειώνονται προκαλώντας ανεργία. Η κατεύθυνση του βέλους του τόξου RR'

οκιαγραφεί το πώς αυτή η ακολουθία γεγονότων μετακινεί το τμήμα AB προς τα άνω στη θέση AB. Η επιτυχία της αντικυκλικής πολιτικής ήταν προσωρινή και η οικονομία είναι αναπόφευκτο να επιστρέψει στο u_1 αλλά τώρα κατά μήκος του μέρους R' B του AB, δηλαδή να επιστρέψει στο σημείο B όπου ο πληθωρισμός είναι υψηλότερος από ό,τι στο B. Ο πληθωρισμός θα είναι υψηλότερος σε οποιοδήποτε σημείο της θηλειάς διότι το μόνο που επιτυγχάνει η κυβέρνηση δια της παρέμβασης της κάπου κατά μήκος του AB είναι η αναβολή της επιστροφής της οικονομίας στο u_1 και η προς τα άνω μετακίνηση ολόκληρης της θηλειάς από τη θέση ABCD στη θέση A B C D, ceteris paribus. Η μετακίνηση αυτή της θηλειάς θα ήταν προς τα κάτω εάν μια συντηρητική κυβέρνηση ή το κυβερνών ομοιοταξικό κόμμα λίγο μετά την εκλογική του νίκη προσπαθούσε να συγκρατήσει τον πληθωρισμό κάπου κατά μήκος του τόξου CD ή C D.

Σημειώτουν ότι αν και στο σημείο C η οικονομία ευρίσκεται σε μεγάλη ύφεση και έχει παρατηρηθεί ότι το εκλογικό σώμα αναδεικνύει υπ' αυτές τις περιστάσεις φιλελεύθερες κυβερνήσεις, η απασχόληση καθώς η οικονομία μετακινείται από το C στο D αυξάνει ενώ ο πληθωρισμός αρχίζει να γίνεται σοβαρό πρόβλημα οδηγώντας έτσι στην κυβέρνηση τους συντηρητικούς για την καταπολέμηση του πληθωρισμού. Επίσης, σημειώσατε ότι ο συνδυασμός των επιπτώσεων της αντικυκλικής πολιτικής κατά μήκος της AB και της C D μάλλον παρά CD προξενεί μια προς τα άνω και μια προς τα κάτω μετακίνηση της θηλειάς Phillips κατά τη διάρκεια του κύκλου Goodwin αφού οι πληθωριστικές επιπτώσεις των φιλελευθέρων εξουδετερώνονται από τις αντιπληθωριστικές προσπάθειες των συντηρητικών.

Το μόνο τμήμα της θηλειάς όπου όλοι είναι ικανοποιημένοι και επομένως χωρίς ανάγκη αντικυκλικής πολιτικής, είναι το τμήμα DA, κατά μήκος του οποίου υπάρχει μείωση τόσο του πληθωρισμού όσο και της ανεργίας. Μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να εκληφθεί εκ του εκλογικού σώματος ως το αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής των συντηρητικών κατά τη διάρκεια του τόξου CD και να οδηγήσει το κόμμα τους σε συνεχείς εκλογικές νίκες. Αλλά καθώς η ανεργία αρχίζει να αυξάνει κατά μήκος του AB, οι εκλογείς μετακινούν την ψήφο τους προς τους φιλελευθέρους για την ενθάρρυνση της απασχόλησης. Κατά τη διάρκεια του τόξου B C το εκλογικό σώμα μπορεί να πειραματισθεί δίδοντας εντολή για σχηματισμό κυβέρνησης στους συντηρητικούς, ειδικά εάν ο στασιμοληθωρισμός αυτού του σταδίου της θηλειάς Phillips αποδίδεται στους φιλελευθέρους. Πρόκειται όμως μόνο περί πειράματος διότι οι συντηρητικοί θα ενισχύσουν τις τάσεις ύφεσης της οικονομίας και οι φιλελεύθεροι θα καταλάβουν πάλι την εξουσία καθώς η οικονομία πλησιάζει το C. Αργότερα οι φιλελεύθεροι θα κερδίσουν τις επευφημίες του κοινού διότι η μεταβολή της οικονομικής κατάστασης που συνδέεται με το C θα αποδοθεί σ' αυτούς.

Το γενικό συμπέρασμα των ανωτέρω θεωρήσεων είναι ότι κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου Goodwin υπάρχουν δύο κύριες μεταβολές στο καθεστώς και στην οικονομική πολιτική: η μια κατά μήκος του AB και η άλλη κατά τη διάρκεια του C D. Το μόνο που επιτυγχάνουν οι εν λόγω μεταβολές είναι η αναβολή του τέλους αυτών των φάσεων του κύκλου, δηλαδή έχουν προσωρινά πραγματικά αποτελέσματα, αλλά μπορούν να έχουν μεγάλα αποτελέσματα επί των τιμών εξαρτημένου εκ της έκτασης της κυβερνητικής παρέμβασης και της σοβαρότητας του κύκλου. Δηλαδή, εάν η κυβέρνηση δίδει προτεραιότητα στους μακροοικονομικούς στόχους του κράτους τα αποτελέσματα της προσέγγισης ισορροπίας στον ΠΟΚ (που συλλαμβάνεται από τόξα όπως το RR') δε μεταβάλλονται ακόμα και υπό την παρουσία του φαινομένου της ταξικής πάλης. Φαινόμενο που όμως μεταβάλλει τα συμπεράσματα της εν λόγω προσέγγισης ως προς τη διάρκεια των κυκλικών διακυμάνσεων εν τη απουσία του πολιτικού στοιχείου αφού άπαξ και η οικονομία ευρέθηκε επί της ABCD δε δύναται να ξεφύγει απ' αυτή. Εάν τέλος η ABCD είναι το αποτέλεσμα και μικροοικονομικής πολιτικής,

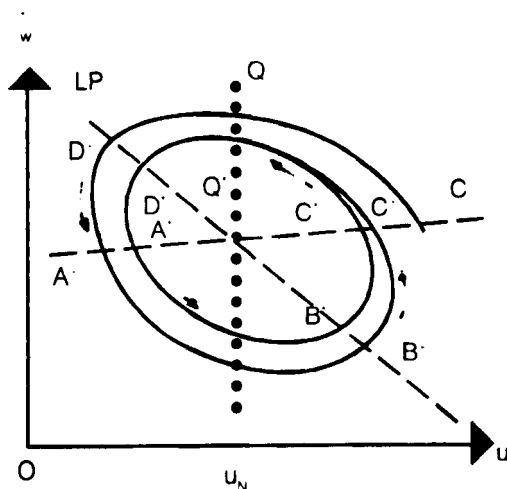
τότε είναι προφανές εκ των ανωτέρω ότι το πολιτικό στοιχείο δεν οδηγεί στην ασύμμετρη μεταχείριση του μικροοικονομικού ρόλου του κράτους πρόνοιας ως προς τον μακροοικονομικό, αλλά συμβάλλει στην οικονομική αστάθεια που ωστόσο οφείλεται στην ταξική πάλη και όχι σ' αυτό καθαυτό το κράτος πρόνοιας.

3. Ανάλυση Ανισορροπίας του ΠΟΚ και το Κράτος Πρόνοιας

Εάν, όπως ισχυρίζεται ο Marx, τα κοινωνικοοικονομικά συστήματα τα βασιζόμενα στην εκμετάλλευση είναι καταδικασμένα να καταρρεύσουν, τότε η ταξική πάλη και η πολιτική είναι άνευ σημασίας εκτός εάν στοχεύουν στην εγκαθίδρυση του σοσιαλισμού, δηλαδή του συστήματος όπου δεν υπάρχει εκμετάλλευση. Μια τέτοια "κομμουνιστική" ταξική πάλη και πολιτική στερεί την τριάδα της ταξικής πάλης από τη σύνδεσή της με ορθολογικές προσδοκίες λόγω της έμφασης που δίδεται στην πολιτική μάλλον παρά στην οικονομική διάσταση της ταξικής πάλης. Ο Marx θα ισχυριζόταν ότι αυτή η σύνδεση είναι στο πνεύμα της σοσιαλδημοκρατίας και δεν ταιριάζει στον επιστημονικό σοσιαλισμό. Επομένως, η ανάλυση ισορροπίας μέσω του υποδείγματος του Goodwin αποτελεί κατά κάποιο τρόπο την πολιτική οικονομία της σοσιαλδημοκρατίας.

Εκτός όμως της σοσιαλδημοκρατικής και κομμουνιστικής ταξικής πάλης υπάρχει και ο δια του συνδικαλισμού συνεχής αγώνας για μεταβολές της κοινωνικοοικονομικής οργάνωσης (δηλαδή αγώνας για θέματα όπως το οκτάωρο, ασφάλεια στον τόπο δουλειάς, εργασιακές σχέσεις, κοινωνική ασφάλιση, συνδικαλιστικές ελευθερίες, εκπαίδευση, υγεία, συγκοινωνίες, κλπ) προς όφελος της εργατικής τάξης. Ο εν λόγω αγώνας στερεί πάλι την τριάδα της ταξικής πάλης από τη σύνδεσή της με τις ορθολογικές προσδοκίες αφού υπάρχει πάντα μια σειρά θεμάτων κοινωνικοοικονομικής οργάνωσης που πρέπει να διευθετηθούν πέραν των οποιωνδήποτε εισοδηματικών απαιτήσεων. Είναι γνωστό και αναφέρεται σε πολλά εγχειρίδια οικονομικής (Samuelson 1973 Spencer 1980) ότι η συνδικαλιστική ταξική πάλη έχει επιφέρει σημαντικές μεταβολές στην κοινωνικοοικονομική οργάνωση από τη δεκαετία του 1870. Εάν τώρα λάβουμε υπόψη ότι το αυτό επιδιώκει (αν και με άλλο στόχο) η κομμουνιστική ταξική πάλη, τότε η απουσία ορθολογικών προσδοκιών που συνοδεύει τη μη σοσιαλδημοκρατική πάλη συνδέεται επίσης με μεταβολές στη μακροχρόνια τάση της οικονομίας. Κάτω απ' αυτές τις περιστάσεις θα ήταν καλύτερα να ακολουθήσουμε την Κεύνσιανη-Μαρξιστική σύνθεση του Skott (1989).

Η μετατροπή του κύκλου Skott σε θηλειά Phillips έχει επιδιωχθεί υπό του Soldatos (1991) και παρουσιάζεται στο Σχ.2.

Σχ. 2. Ο κύκλος Skott ως θηλειά Phillips

Ο κύκλος Skott δεν είναι ομοιόμορφος αλλά ούτε εκρήγνυται ούτε συγκλίνει προς τη μακροχρόνια τάση. Η καμπύλη LP δεν είναι πλέον κάθετη στο u_N και παρουσιάζει κάποια κοιλότητα ως προς την αρχή των αξόνων αντανakλώντας το γεγονός της μεταβαλλόμενης μακροχρόνιας τάσης. Τα βέλη επί της θηλειάς Phillips δείχνουν πάλι την εξέλιξη της σχέσης $\dot{w}$ - u κατά την πορεία του κύκλου Skott στα πλαίσια μιας αιτιώδους αλυσίδας κατά την οποία η απασχόληση επηρεάζει μέσω της ταξικής πάλης τη μεγέθυνση του προϊόντος, αυτό στη συνέχεια μεταβάλλει το λόγο προϊόντος-κεφαλαίου, (λόγος που αντίθετα ο Goodwin υποθέτει να είναι σταθερός), επηρεάζοντας έτσι την επένδυση και ως εκ τούτου το κέρδος.

Βασικό ρόλο σ' αυτή τη σειρά πραγμάτων διαδραματίζει η υπόθεση περί μη-Walrasian αγορών, υπόθεση που αντιστρέφει τη σχέση αίτιου-αιτιατού που υπάρχει μεταξύ κατανομής εισοδήματος και πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας, αντίστοιχα, στο υπόδειγμα του Goodwin. Τούτο δε είναι συνεπές τόσο με το χαρακτήρα ανισορροπίας του υποδείγματος του Skott όσο και με την υπόθεση περί μη σοσιαλδημοκρατικής ταξικής πάλης.

Υπό την παρουσία δημόσιου τομέα και της σχέσης ταξική πάλη - πολιτική η θηλειά του Σχ2 αποτελεί μεταξύ άλλων και το αποτέλεσμα οικονομικής πολιτικής αφορώσης τους μικροοικονομικούς στόχους του κράτους πρόνοιας. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση της ανάλυσης ισορροπίας στα πλαίσια του κύκλου Goodwin. Όμως τώρα το σχήμα της καμπύλης LP είναι τέτοιο ώστε να καθιστά τυχούσα μακροοικονομική πολιτική της κυβέρνησης είτε σταθεροποιητική είτε αποσταθεροποιητική. Εστω ότι μια φιλελεύθερη κυβέρνηση ή το κρατούν ομορπονιστικό κόμμα λίγο πριν τις εκλογές υιοθετεί μια επεκτατική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική καθώς η οικονομία πλησιάζει στο σημείο B' στο Σχ2. Αυτή η πολιτική θα καθυστερήσει την άφιξη στο B' μετακινώντας τη θηλειά Phillips προς τα άνω και αριστερά. Το σχήμα όμως της LP συνεπάγεται ότι η εν λόγω μετακίνηση φέρνει την οικονομία πλησίον της περιγραφής αυτής από τον Goodwin. Τούτο σημαίνει ότι μια απλή ένδειξη της κυβέρνησης ότι δεν αποτελεί (κεκαλυμμένο) φύλακα των συμφερόντων των ισχυρών κοινωνικοοικονομικών τάξεων, ένδειξη παρεχόμενη δια της επιτυχίας της επεκτατικής πολιτικής, αρκεί για να

κερδίσει η κυβέρνηση την εμπιστοσύνη της εργατικής τάξης και να αυξήσει τη συμμετοχή της συνιστώσας των προσδοκιών αυτής της τάξης που αφορά το μέλλον.

Η εμπιστοσύνη όμως θα χαθεί και η θηλειά θα μετακινηθεί προς τα κάτω και δεξιά εάν μια συντηρητική κυβέρνηση ή η κυβέρνηση ενός ομορτιστικού κόμματος λίγο μετά την ανάληψη της εξουσίας προσπαθήσει να συγκρατήσει τον πληθωρισμό καθώς η οικονομία πλησιάζει το σημείο D' στο Σχ.2. Τότε πιθανώς να εμφανισθεί το αποσταθεροποιητικό φαινόμενο της πολιτικής πόλωσης. Σημειώστε ότι οι μετακινήσεις της θηλειάς συνοδεύονται και από μετακινήσεις του τόπου του διερχόμενου εκ των σημείων A', A', C', C', C και προς την ίδια κατεύθυνση ως και της θηλειάς. Η αύξηση της οικονομικής αστάθειας θα ήταν σχεδόν βέβαιη εάν αυτός ο τόπος δεν μετακινούνταν ή μετακινούνταν προς την αντίθετη κατεύθυνση, δηλαδή εάν η κυβέρνηση προσπαθούσε να αντιστρέψει ή ακόμα και να αναχαιτίσει την τάση των εκ της εργατικής τάξης επιφερόμενων μεταβολών στην κοινωνικοοικονομική οργάνωση.

Η θηλειά π.χ. C' D' A' B' και ο τόπος A' A' C' C' C θα μετακινούνταν νοτιοανατολικά εάν μια συντηρητική κυβέρνηση υιοθετούσε αντιπληθωριστική πολιτική στο Q', αλλά όχι εάν αυτή η κυβέρνηση ακολουθούσε τα οικονομικά της προσφοράς σε μια προσπάθειά της να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό χωρίς αύξηση της ανεργίας. Η τελευταία περίπτωση προϋποθέτει ανακατανομή του εισοδήματος εναντίον της εργατικής τάξης ως και μεταβολές στις εργασιακές σχέσεις σε βάρος της εργασίας. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, η οικονομία θα συνέχιζε να ευρίσκεται επί του τόξου Q' D', αλλά ο τόπος A' A' C' C' C θα μετακινούνταν προς τα κάτω και η κατάσταση θα ήταν η ίδια ως εάν ο εν λόγω τόπος να είχε παραμείνει αμετακίνητος και η οικονομία να είχε μεταπηδήσει από το Q' D' στο QD'. Πρόκειται για περιπτώσεις σαν αυτές που η πολιτική και ο δημόσιος τομέας αποσταθεροποιούν την οικονομία, περιπτώσεις μείωσης του ρόλου του κράτους ως κράτους πρόνοιας. Ο δε προκύπτων ΠΟΚ είναι κύκλος διάρκειας.

4. Συμπέρασμα

Μέχρι τώρα υπετέθη ότι η συζήτησή μας αφορά το κράτος πρόνοιας και πράγματι τούτο φαίνεται δια της ακολουθούσης σύγκρισης της ρεαλιστικότητας της θηλειάς Skott ως προς εκείνης της θηλειάς Goodwin. Προς το σκοπό αυτό, σημειώσατε ότι η θηλειά Phillips που προτάθηκε αρχικά από τον Phillips (1958) και τον Lipsey (1960) δεν περιλαμβάνει τόξο θετικής κλίσης διότι τα στατιστικά δεδομένα επί των οποίων θεμελιώνεται αυτή η θηλειά προέρχονται εκ της εμπειρίας του Ηνωμένου Βασιλείου το 19ο αιώνα και τις αρχές του 20ού αιώνα, δηλαδή από μια περίοδο ατομικιστικών αγορών εργασίας και εχθρότητας προς τον συνδικαλισμό. Σε τέτοιες αγορές, η ικανότητα της εργοδοσίας να μεταβάλλει τους χρηματικούς μισθούς ως και τους πραγματικούς μισθούς μέσω της ικανότητας επηρεασμού των τιμών, είναι μεγαλύτερη απ' αυτή που υποθέτει ο Skott. Ετσι οι μεταβολές που συνδέονται με τα σημεία B και D της θηλειάς του Skott καθίστανται δυνατές χωρίς την έκταση των απολύσεων που προβλέπει το υπόδειγμα του Skott. Η έκταση της ανεργίας μειώνεται και εκ της δράσης των μη σοσιαλδημοκρατικών σωματείων, αλλά αντίθετα με τις ατομικιστικές αγορές εργασίας, η εν λόγω δράση μειώνει και την εισοδηματική ανισότητα.

Αυτές οι παρατηρήσεις δείχνουν (α) ότι η σοσιαλδημοκρατική ταξική πάλη που συνεπάγεται η ανάλυση ισορροπίας στα πλαίσια του υποδείγματος Goodwin αποτελεί πλήρη

υποταγή στο σύστημα μάλλον παρά ταξική πάλη αφού η υπόθεση περί αγορών Walras δεν προσφέρει στην εργατική τάξη ούτε καν τη μείωση της έκτασης της ανεργίας που συνδέεται με την ατομικιστική αγορά εργασίας. (8) ότι οι Μαρξιστικές αναλύσεις του ΠΟΚ από τους Kalecki (1943), Kolm (1970), Boddy and Crotty (1975), Feiwel (1974) και άλλους αποτελούν ειδικές περιπτώσεις των Μαρξιστικών-μη Μαρξιστικών συνθέσεων που επιχειρήθηκαν ανωτέρω αν και κατά τον Marx οι οικονομίες οι βασιζόμενες στην εκμετάλλευση είναι έτσι κι αλλιώς καταδικασμένες σε κατάρρευση, (γ) ότι η οικονομία του Skott αφορά μια κοινωνία που, για να ενθυμηθούμε μια φράση του Hicks (1955), ζει "σε έναν κανόνα εργατικών συνδικάτων αντί σε κανόνα χρυσού", και τέτοιες κοινωνίες εμφανίστηκαν μετά το New Deal του F.D. Roosevelt, δηλαδή μετά την εμφάνιση του κράτους πρόνοιας το 1933 (Samuelson 1973 Spencer 1980), ένα κράτος όπου το πολιτικό στοιχείο αποτελεί αποσταθεροποιητικό παράγοντα είτε έμμεσα δια της πολιτικής πώλωσης είτε άμεσα δια της διακριτικής του ευχέρειας να μεταχειρίζεται ασύμμετρα τον μικροοικονομικό ρόλο του κράτους πρόνοιας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alesina, A., (1987), *"Macroeconomic Policy in a Two-Party System as a Repeated Game"*, Quarterly Journal of Economics, vol. 102, pp. 651-78.
- Alesina, A., (1988), *"Macroeconomics and Politics"*, NBER Macroeconomics Annual, vol.3, pp.13-52.
- Alesina, A., (1989), *"Politics and Business Cycles in Industrial Democracies"*, Economic Policy, vol. 8, pp. 55-98.
- Alesina, A. and N. Roubini, (1990), *"Political Cycles in OECD Countries"*, Discussion Paper no. 470, Centre for Economic Policy Research.
- Alesina, A. and J. Sachs, (1988), *"Political Parties and the Business Cycle in the United States, 1948-1984"*, Journal of Money, Credit, and Banking, vol. 20, pp. 63-82.
- Alt, J. and A. Chrystal, (1983), *"Political Economics"*, University of California Press: Berkeley, CA.
- Barro, R., (1981), *"The Equilibrium Approach to Business Cycles"*, in Barro, ed., *"Money, Expectations and Business Cycles"*, pp.41-78, Academic Press: New York.
- Beck, N., (1982), *"Parties, Administrations and American Macroeconomic Outcomes"*, American Political Science Review, vol. 76, pp.83-94.
- Blinder, A. and S. Fischer, (1981), *"Inventories, Rational Expectations and the Business Cycle"*, Journal of Monetary Economics, vol. 8, pp.277-304.
- Blinder, A. and D. Holtz-Eakin, (1984), *"Inventory Fluctuations in the United States since 1929"*, NBER Working Paper no. 1371.
- Boddy, R. and J. Crotty, (1975), *"Class Conflict and Macro-Policy: The Political Business Cycle"*, Review of Radical Political Economics, vol. 7, pp.1-19.
- Feiwel, G., (1974), *"Reflections on Kalecki's Theory of Political Business Cycle"*, Kyklos, vol. 27, pp.21-48.
- Frey, B. and L. Lau, (1968), *"Towards a Mathematical Model of Government Behaviour"*, Zeitschrift für Nationalökonomie, vol. 28, pp.355-80.
- Goodwin, R., (1967), *"A Growth Cycle"*, in Feinstein, ed., *"Socialism, Capitalism and Growth"*, pp.442-9, Cambridge University Press: Cambridge, UK.
- Haynes, S. and J. Stone, (1989), *"An Integrated Test for Electoral Cycles in the US Economy"*, Review of Economics and Statistics, vol. 71, pp.426-34.

- Hibbs, D., Jr, (1977), *"Political Parties and Macroeconomic Policy"*, American Political Science Review, vol. 71, pp. 1467-87.
- Hibbs, D., Jr, (1982), *"Economic Outcomes and Political Support for British Governments among Occupational Classes : A Dynamic Analysis"*, American Political Science Review, vol. 76, pp. 259-79.
- Hibbs, D., Jr, (1987), *"The American Political Economy: Macroeconomics and Electoral Politics in Contemporary America"*, Harvard University Press: Cambridge, MA.
- Ito, T. and J. Park, (1988), *"Political Business Cycles in the Parliamentary System"*, Economic Letters, vol. 27, pp. 233-8.
- Kalecki, M., (1943), *"Political Aspects of Full Employment"*, Political Quarterly, vol. 14, pp. 322-31.
- Keil, M., (1988), *"Is the Political Business Cycle Really Dead?"*, Southern Economic Journal, vol. 55, pp. 86-99.
- Kolm, S., (1970), *"L' Avenir du Capitalisme Americain"*, Revue d' Economie Politique, vol. 80, pp.999-1028.
- Lau, L. and B. Frey, (1971), *"Ideology, Public Approval and Government Behavior"*, Public Choice, vol. 10, pp.21-40.
- Lindbeck, A., (1976), *"Stabilization Policy in Open Economies with Endogenous Politicians"*, American Economic Review, Papers and Proceedings, vol. 66, pp.1-19.
- Lipsey, R., (1960), *"The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1862- 1957: a Further Analysis"*, Economica, vol. 27, pp.1-31.
- Lucas, R., Jr, (1975), *"An Equilibrium Model of the Business Cycle"*, Journal of Political Economy, vol. 83, pp.1113-44.
- Lucas, R., Jr and T. Sargent, (1978), *"After Keynesian Macroeconomics"*, in *"After the Phillips Curve: Persistence of High Inflation and High Unemployment"*, pp.49-72, Federal Reserve Bank of Boston.
- MacRae, D., (1977), *"A Political Model of the Business Cycle"*, Journal of Political Economy, vol. 85, pp. 239-63.
- McCallum, B., (1978), *"The Political Business Cycle: an Empirical Test"*, Southern Economic Journal, vol. 44, pp. 504-15.
- Nordhaus, W., (1975), *"The Political Business Cycle"*, Review of Economic Studies, vol. 42, pp.169-90.
- Nordhaus, W., (1989), *"Alternative Approaches to the Political Business Cycle"*, Brookings Papers on Economic Activity, no. 2, pp.1-49.
- Paldam, M., (1981), *"A Preliminary Survey of the Theories and Findings on Vote and Popularity Functions"*, European Journal of Political Research, vol. 9, pp. 181-99.
- Phillips, A., (1958), *"The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957"*, Economica, NS, vol. 25, pp. 283-99.
- Poole, W., (1976), *"Rational Expectations in the Macro Model"*, Brookings Papers on Economic Activity, no. 2, pp. 463-505.
- Rogoff, K., (1990), *"Equilibrium Political Budget Cycles"*, American Economic Review, vol. 80, pp. 21-36.
- Rogoff, K. and A. Silbert, (1988), *"Elections and Macroeconomic Policy Cycles"*, Review of Economic Studies, vol. 55, pp.1-16.

- Samuelson, P., (1973), *"Economics"*, 9th Edition, McGraw-Hill: New York.
- Shugart, W. and R. Tollison, (1985), *"Legislation and Political Business Cycles"*, *Kyklos*, vol. 38, pp.43-59.
- Skott, P., (1989), *"Effective Demand, Class Struggle and Cyclical Growth"*, *International Economic Review*, vol. 30, pp.231-47.
- Soh, B., (1986), *"Political Business Cycles in Industrialized Democratic Countries"*, *Kyklos*, vol. 39, pp.31-6.
- Soldatos, G., (1991), *"Equilibrium and Disequilibrium Modelling of the Political Business Cycle under Class Struggle"*, Unpublished manuscript presented at the 1991 Symposium on Economic Modelling, University of London and the European Economics and Financial Centre.
- Spencer, M., (1980), *"Contemporary Economics"*, 4th Edition, Worth: New York
- Tullock, G., (1976), *"The Vote Motive"*, Hobart Paper no.9, Institute of Economic Affairs: London.
- Wagner, R., (1977), *"Economic Manipulation for Political Profit: Macroeconomic Consequences and Constitutional Implications"*, *Kyklos*, vol. 30, pp. 394-410.
- Willett, T. and K. Banaian, (1988), *"Legislation and Political Business Cycles: Comment"*, *Kyklos*, vol. 41, pp.505-11.
- Zarnowitz, V., (1985), *"Recent Work on Business Cycles in Historical Perspective"*, *Journal of Economic Literature*, vol. 23, pp. 523-80.